

Noël, soțul meu

A făcut studii de actorie, dar nu știu să fi urcat vreodată pe scenă. A fost însă o prezență îndelungată pe micul ecran al Tv.R.: o crainică distinsă și cultivată. Pe urmă a rămas doar o voce radiofonică, dar cât de cunoscută și așteptată: Ioana Măgură-Bernard, glasul feminin al *Europei Libere*. Și iată că acum și-a dezvăluit și harul scrisului: recent i-a apărut, la editura *Curtea Veche*, volumul „*Directorul postului nostru de radio*”. Câți dintre cei care au trăit anii aventuroși, curajoși (și nu odată tragici) ai secolului trecut și au practicat acea meserie a adevărului jurnalistic, și-au putut reține puseurile memorialistice? Numai că autoarea precizează de la bun început că „*rostul cărții e să rupă tăcerea voită ori indiferentă și să destrame uitarea care se așterne tot mai densă peste amintirea lui Noël*”. Noël

Bernard, soțul ei timp de 11 ani, din 1972 până în decembrie 1981, când acesta a murit, la vârsta de 56 de ani, de cancer la plămâni. Primul dintre cei patru directori ai *Europei Libere* - Departamentul românesc -, care au murit - suspect! - de aceeași boală. Despre redacția din München, și activitatea acestui post, s-a vorbit mult în ultimul timp, au fost mereu pe „pagina întâi” a *talk-show*-urilor, a presei scrise iar pe marile ecrane a apărut excelentul documentar „*Război pe calea undelor*”, al lui Alexandru Solomon. Scrie și Ioana Bernard despre încordarea și stresul existenței lor jurnalistice, despre implicațiile securității, despre relațiile dintre redactori, ba le face, multora, portrete extrem de concludente. Dar am ales să vă prezint mai ales capitolul închinat, cu un sentimentalism discret și decent, dar și cu o evidentă durere nestinsă, lui Noël Bernard. Personaj nevăzut, necunoscut, cu o vibrantă prezență și conștiință politică, pe care îl asculta o țară întreagă, cu sonorul redus, din prudență, dar și cu o reală recunoștință pentru informația și comentariile cutezătoare pe care le furniza.

Ei bine, cine mai știe (în afară, poate, de arhivarii dosarelor securității), că Noël Bernard a fost fiul unui tată evreu și al unei mame nemțoaice, fiica unui boiangiu adus în România de proprietarul cunoscutei curățătorii chimice Schmidt? În 1940, când s-a declanșat prigoana împotriva evreilor, tânărul Noël (interesant: cuplul evreogerma n a dat fiului lor un nume francezesc, care înseamnă „Crăciun”), în vârstă de doar 15 ani, pleacă, singur, la bordul unuia dintre vapoarele ce aparțineau companiei unchiului Lazăr - fratele tatălui său, spre Palestina, aflată atunci sub mandat britanic. S-a întâlnit apoi, la Beirut, cu părinții și au pornit împreună spre Ierusalim. În cei cinci ani petrecuți acolo, și-a făcut liceul (două limbi noi învățate dintr-o lovitură: engleza și ivritul) și și-a început studiile de matematică, când, brusc, tânărul acesta de 20 de ani, nespus de serios și cu un simț exacerbant al datoriei, și-a întors viața pe dos. Iar buclucul l-a declanșat... iubirea: Noël s-a îndrăgostit de Ivette Burla, fiica unor evrei originari din Grecia, o fată admirabilă, de altfel, se însoară imediat, apare primul lor copil, Dan, și, renunțând la studii, părăsește țara, împreună cu tânără sa familie. La Londra, unde se

stabilesc, își începe ucenicia ziaristică la B.B.C., reușind să se facă repede remarcat, iar în 1950 este angajat la „Europa Liberă”. La vârsta de doar 30 de ani, în 1955, ajunge directorul postului: „*Capacitatea lui Noël de a absorbi informații cu o viteză uimitoare, energia lui ce părea să nu aibă limite, gândirea rapidă și ușurința formidabilă de a scrie (uneori își dicta pe loc articolele) îi făceau dificilă înțelegerea și colaborarea armonioasă cu colegii, care nu beneficiau de aceleași calități*”, îl caracteriza șeful lui ierarhic american, Ralph Walter. De aici, parte din tensiunea existentă în redacție, unde colcăiau rivalitățile, invidia și foșgăiau destule caractere dubioase. Dar nu acestea îi răvășesc existența, ci din nou... iubirea: la 40 de ani, vârsta critică a bărbaților serioși ce se însoară prea tineri, se îndrăgostește, tot brusc și tot nebuștește, ca la 20 de ani, de Sidonia, o tânără româncă, colaboratoare externă a „Europei Libere” din New York. Se simte obligat să se mărturisească soției care, cu o demnitate excesivă, îi „redă libertatea” - deși între timp familia crescuse cu încă un copil, Barbara. Urmează divorțul, recăsătorirea și... dezastrul: nimic nu a putut reține împreună acești doi oameni incompatibili, nici măcar iubirea inițială ori bunăvoința ce i-a urmat...

De ce atâtea informații despre viața personală a lui Noël Bernard, o să mă întrebați? Poate pentru că despre activitatea sa jurnalistică s-a scris și se știe multe, dar autobiografia familială nu și-a făcut-o, desigur, în gura mare la microfon. Relatările celei de a treia soții a sa, Ioana Măgură, deschid multe alte ferești spre cunoașterea unei personalități extrem de complexe și captivante. Venită în 1970 din Israel, spre a-și oferi serviciile de crainică postului de radio, Ioana se vede angajată fără probă, fără a fi măcar văzută: „*Dacă ai fost bună pentru Televiziunea Română, ești bună și pentru noi*”. Ajunsă la München, s-a îndreptat spre biroul directorului și în ușa și-a făcut apariția un domn corpulent și apatic. Abia, după el, „*un tânăr bărbat cam scund, cu o înfățișare sportivă, cu părul castaniu căzut pe frunte, cu ochi incredibil de albaștri, extrem de inteligenți și vii, cu zâmbetul pe buze*”.

Acesta era Noël Bernard la 45 de ani. Seria iubirilor la prima vedere se încheie: el - lecuit de viață. Ea, mult mai tânără și inhibată mereu de prezența lui vulcanică și ierarhică: „*Noël ținea în general oamenii la distanță, în ciuda faptului că era foarte comunicativ. Comunicarea nu depășea de obicei nivelul rațional; cel emoțional rămânea însă, cu rari excepții, impenetrabil*”. Le-au trebuit doi ani pentru ca relația profesională să se schimbe într-un mariaj: serios, ca întotdeauna, Noël Bernard s-a căsătorit cu Ioana, preluându-și și răspunderea mamei și a micuței ei fetițe, Andreea. O căsătorie fericită, deși răutățile și atacurile disimulate ale unor colegi de redacție au încercat adesea să otrăvească viața soției șefului și să însprească relațiile dintre ei. Nu au reușit - scrie Ioana. Dar, din păcate, după o suferință - și psihică - extrem de chinătoare, această căsnicie, în sfârșit reușită, s-a terminat tragic, prin moartea lui Noël.

O poveste de viață și moarte, care poartă pecetea istoriei pe care am traversat-o cu toții. O istorie crudă și neiertătoare. Merită citită confesiunea-document a acestei autoare inteligente, cu verbul măsurat și sensibilitatea decent stăvilă.

SANDA FAUR

Inventatorii

de cântec

Nici acum, după atâția ani, nu-mi vine să cred că s-a frânt trestia vieții lui Vava Vasilache, pe care-au îndoit-o grijile și necazurile, uitarea și indiferența, incertitudinea și mitocănia. El a rezistat frumos și cu demnitate - dar cât se poate rezista? Inima lui, trecută mai demult prin acciden-

mul unui infarct, s-a dovedit mai slabă decât el, și a cedat prima. Iar Vava și-a urmat inima în care purta bucuria și tragedia unei vieți atât de scurte...

A fost un compozitor minunat, un boier al melodiei și un salahor al lucrului bine făcut. El gândea cântecul, și-l purta cu sine zile și nopți întregi, ca pe o obsesie. Era un profesionist care nu știa și nici nu putea să facă altceva decât muzică...

Avea prieteni mulți, ceea ce nu înseamnă că toți prietenii lui erau și foarte buni. Unii chiar erau. Alții îl foloseau numai ca pe un partener de șuetă. Iar alții l-au trădat cu prima ocazie.

Părea influențabil, dar numai cine l-a cunoscut îndeaproape și-a putut da seama că el accepta părerile altora - numai dintr-o formă de sensibilitate și politețe, iar uneori cu o ironie ascunsă, subtilă și inteligentă. Vava știa bine ce știa, ne cunoștea pe toți, și când unii încercau să-i strecoare pe la ureche șoapte cu dichis, el asculta atent în timp ce roțițele minții lui ascuțite produceau privirile acelea neîncrezătoare și descurajante pentru purtătorii de bârfe și calomnii...

A fost un om de caracter într-o lume în care acest produs nu se mai poartă. Cei doi Vasile Vasilache - tatăl și fiul - au lăsat cântecului românesc creații memorabile, iar contemporanilor lor, imaginea unor oameni de mare calitate. Dumnezeu a fost generos cu cantitatea de talent pe care a revărsat-o asupra acestei familii de artiști, care continuă, prin cei doi copii ai lui Vava, ecoul admirabil al trecerii sale pe acest pământ de oameni care trec...

Să nu-l uităm, cum i-am uitat pe alții...

El și-a câștigat dreptul la neuitarea noastră și a făcut acest lucru într-o viață care, departe de a se sfârși, ar fi putut abia să înceapă... Dar iată că viețile noastre nu se află în mâna noastră.

Cât va mai trece oare până va răsări pe cerul muzicii românești un alt Vasilache?

Deocamdată, îmi lunecă lacrimile pe obraz și se face noapte...

- Noapte bună, Vava.

AUREL STORIN

Destăinuirile memoriei afective

Reiau firul povestirii mele despre serialul „Val-Vârtej”, nu numai prima realizare de acest gen a Televiziunii Române, dar lucrul la el a constituit una din cele mai fericite perioade ale vieții mele. Probabil că pe atunci aveam o putere deosebită de muncă și o fantezie mult mai bogată decât acum, când, octogenar fiind, îmi depăn amintirile. Privesc eu însumi cu uimire teancul uriaș de scenarii ale serialului. Scriam un episod pe săptămână. Unul se transmitea și, după emisie, în aceeași zi, avea loc lectura episodului următor. Încă o dată trebuie să reamintesc că acest serial, cu mare audiență și succes de public și de presă, a fost rodul colaborării mele cu excelentul regizor Cornel Popa și cu vechiul meu prieten, Titi Acs, autor al cântecelor interpretate de echipaj ca și al numeroaselor gaguri care împănau textul scenariului.

Îl amintisem în episodul anterior, ca membru al echipajului, pe savantul Paganel. O figură prominentă a constituit-o baronul Münchhausen. Personajul este consemnat istoric, ca fiind un ofiter german în solda rușilor. A participat la războiul din 1740 împotriva turcilor, luând parte la asediul cetății Ocaevok. Reîntors în Hanovra, a început să-și descrie peripețiile, împănate cu nenumărate minciuni. Povestirile lui au fost adunate de Rudolf Erich Raspe în 1785, și repovestite de numeroși autori și scenariști de film. Printre cele mai gogonate minciuni a fost cea că ar fi pătruns peste zidurile și parapetele de apărare ale Ocaevokului, zburând pe o ghiulea. O alta a fost participarea lui la o bătălie, călărind numai pe o jumătate de cal, partea din spate fiind

tăiată de iataganul unui combatant turc. Eu m-am îndepărtat oarecum de personajul cunoscut. Astfel, în gravurile lui Gustave Doré, Münchhausen apare slăbănog, în timp ce în scenariul meu e rotofei și mândăcios. În original, baronul e un pișicher care își bate joc de cei care îl ascultă. La mine, el e un naiv incorrigibil, copilăros, câteodată laș și mincinos tocmai pentru a-și ascunde teama. Nici prea inteligent nu e baronul, dar bunătatea lui, grandomania sa

Val-Vârtej (II)

simpatică au ajuns la inima spectatorilor. A fost un personaj foarte îndrăgit, iar când, în anumite filmări din afara studioului, apărea pe stradă cu tricorn, perucă albă, botfori, sabie și tunică plină de fireturi și nasturi aurii, copiii se țineau liotă după el. Popularitatea lui devenise atât de puternică încât la un moment dat, Nicolae Gărdescu, actorul care îi dădea viață, realiza mici turnee pe cont propriu (asta am aflat mult mai târziu), în care, folosind actori locali, interpreta anumite scene extrase din scenariile mele sau încropite de el însuși. Când a început să joace în „Aventurile echipajului Val-Vârtej” Gărdescu avea deja la activ o carieră bogată. Era foarte cunoscut datorită graseierii sale cu totul deosebite. Este interesant că la debut, un cronicar scrisese că Gărdescu va deveni un mare actor dacă va izbuti să se dezvețe să graseieze. Ei bine, a fost un mare actor deși a graseiat până la sfârșitul vieții. La începuturile activității artistice a jucat în trupa lui

lon Iancovescu. Trecând mai apoi la Compania Bulandra, Maximilian, Manolescu, Storin, a deținut rolul „Cerșetorului”, la premiera „Domnișoarei Nastasia”, de G.M. Zamfirescu, în ziua de 3 septembrie 1927. O carieră în roluri comice a făcut și la Teatrul de Operă. A rămas memorabil în personajul Scaur din „Fântâna Blanduziei”, prezentată la Teatrul Armatei. Este interesant că Grigore Vasiliu Birlic, aflând că este grav bolnav de cancer, hotărâște să mai joace pentru ultima oară piesa „Birlic”,

care l-a consacrat. Impresarul Gaby Mihăilescu alcătuiește o trupă de aur, în care alături de marele comic apar Silvia Dumitrescu Timică, Alexandru Giugaru, Petre Ștefănescu Goangă, Vasilica Tastaman, Nutzy Cremeneanu (mai târziu aveam s-o întâlnesc în trupa Teatrului de Revistă „Savoy”) și, bineînțeles, Nicolae Gărdescu. Mai apărea și o proaspătă absolventă de Conservator, studentă a lui Al. Fiți. Tânără actriță era Cristina Stamate. Succesul piesei a fost la fel de mare ca și la premieră.

Repetițiile scenariilor aveau loc la Gărdescu acasă. Locuia foarte aproape de clădirea Radioului. Acolo ne întâmpina zâmbetul încântător al fiicei sale, Irina. Pe atunci era abia la începutul faimoasei ei cariere cinematografice, pe care, din păcate, avea s-o întrerupă destul de curând, plecând din țară și lăsând pe mulți admiratori, printre care și Ion Dichiseanu, să ofteze după ea.

Glasul foarte personal al lui Gărdescu, atât de ușor recunoscut, a făcut să fie folosit în numeroase scenarii radiofonice. Foarte conștiincios, avea obiceiul să-și copieze replicile pentru a le putea reține mai bine. Și totuși marea sa popularitate i-a adus-o personajul Münchhausen, căci atunci când pe micul ecran apărea „Aventurile echipajului Val-Vârtej”, fără falsă modestie, pot afirma că se goleau străzile, iar spectatori nu erau numai copiii care astăzi sunt adulți, ci chiar adulții care acum sunt buni.

Ca și Villon, pot exclama: „Ou sont les neiges d'antan?”.

OCTAVIAN SAVA